

Cemil Meriç'i Rahmetle Anıyoruz

Cemil Meriç (12 Aralık 1916 - ö. 13 Haziran 1987), Türk yazar ve düşünür. Gerçek ismi Hüseyin Cemil'dir.

Hayatı

12 Aralık 1916'da Hatay, Reyhanlı'da Balkan göçmeni bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Antakya Lisesi'nde eğitimini sürdürdükten sonra İstanbul'a geldi ve Pertevniyal Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümüne girdi. Öğrenimini tamamlayamadan Hatay'a döndü. Bir süre ilkokul öğretmenliği, Nahiye Müdürlüğü ve Tercüme Kalemî'nde reis muâvinliği yaptı.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Elâzığ Lisesi'nde Fransızca öğretmenliği yaptı (1942-1945). İstanbul

Üniversitesi yabancı diller okulunda okutman olarak çalıştı (1946).

1955'te görme yeteneğini kaybetti. Fakat öğrencilerinin yardımıyla çalışmalarını ölümüne kadar sürdürdü. 1974 senesinde İstanbul Üniversitesi'nden emekli oldu. 13 Haziran 1987 günü İstanbul'da vefat etti. Kızı Sosyoloji Prof. Ümit Meriç'tir.

Yazı Hayatı Hakkında

Cemil Meriç'in ilk yazısı Hatay'da Yeni Gün Gazetesi'nde çıktı (1928).

Cemil Meriç, gençlik yıllarında Fransızca'dan tercümeye başladı. Honoré de Balzac ve Victor Hugo'dan yaptığı tercümelerle kuvvetli bir mütercim olduğunu gösterdi.

CEMİL MERİÇ

Ahmet Türkan tarafından yazıldı
Pazartesi, 06 Mayıs 2024 23:32 -

Batı medeniyetinin temelini araştırdı. Dil meseleleri üzerinde önemle durdu. Dilin, bir milletin özü olduğunu savundu. Sansüre ve anarşik edebiyata karşı bir yazar ve düşünür olarak tanınmaktadır.

Cemil Meriç'in eserlerinde toprağından kopan insanın trajedisi ve kendini bulma çabasının yanı sıra, Türk aydınlarının düştüğü amansız açmaz da bütün çıplaklığıyla gözler önüne serilir.

Türk Edebiyat Tarihi'nin gelmiş geçmiş en büyük birkaç eleştiri (tenkit) yazarlarından biridir. Doğunun siyaset, sosyoloji, tarih, toplum konularına çok geniş bir perspektiften bakarak kaleme aldığı düşünceleri ile tanınır.

Yaşam Kronolojisi

* 1916 12 Aralık günü Hatay'ın Reyhanlı kazasında dünyaya gelir. İki de ablası vardır: Zehra ve Nadide. Ailesi Yunanistan göçmenidir.

* 1920 Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarla 1936 arası, Suriye Fransa'nın mandası altındadır. Misak-ı Milli dışında bırakılan Hatay'da da Fransa muhtar bir idare kurmuştur: Bağımsız İskenderun Sancağı.

* 1923 Babasının memuriyetten ayrılması üzerine Reyhanlı'ya dönerler. Aynı yıl Reyhanlı Rüştüyesi'nde okula başlar. Bu ilkokulda, üçüncü sınıftan itibaren Fransızca dersleri de okutulmaktadır.

* 1928 İlkokulu bitirir, elindeki diplomanın adı: "Certificat d'études primaires"dir. Aynı yıl Antakya'ya gider ve Antakya Sultanîsi'nde ortaokula başlar. Eğitim Fransız kültürü ağırlıklıdır.

* 1933 Çalışkan bir öğrenci olmasına rağmen cebirden ikmale kalır, gözleri zayıftır ve sınıftaki tahtayı iyi görmemektedir, altı numara miyobu olduğu anlaşılır. Aynı yıl, yerel Yenigün gazetesinde ilk yazısı yayımlanır: "Geç kalmış bir muhasebe"

* 1936 İstanbul'a gelir. Üniversiteye giremez. Bir süre pertevniyal lisesi 12. sınıfına devam eder. Hocaları, felsefede İhsan Kongar, tarihte Resat Ekrem Koçu, edebiyatta Keyise İdali, Fransızca'da Nurullah Ataç'tır. Kumkapı ve Kadırga talebe yurtlarında kalır. Nazım Hikmet ve Kerem Sadi ile tanışır. Onlar için kendi imzasını kullanmadan iki kitap çevirir Türkçe'ye: Gaston Jèze'in maliye ile ilgili 400 sayfalık bir kitabı ile Stalin'in "Pratik ve Teori" adlı kitabı. Bu kitaplar için herhangi bir ücret almamıştır.

* 1937 Mayıs ayında vapurla İskenderun'a döner.

* 1938 Hatay Reyhanlı'ya dönüp Batı Ayrancı köyünde ilkokul öğretmenliğine başlar. sekreterlik, belediye'de katiplik gibi geçici görevlerde de bulunur.

* 1939 Nisan ayında tevkif edilir, üç yüz kadar kitabına ve dergi koleksiyonlarına el konur. Antakya'ya götürölür, Hatay hükümetini devirmek suçundan idam talebiyle yargılanır, iki ay sonra beraat eder. Aynı yıl 29 Haziran'da Hatay Türkiye'ye katılır.

* 1940 Tekrar İstanbul'a gider.

* 1941 İstanbul'daki ilk yazısı "İnsan" dergisinde yayımlanır: "Honoré de Balzac"

* 1942 İkinci Dünya Savaşı yüzünden Yabancı Diller Okulu öğrencileri Avrupa'ya gönderilemez, mecburi hizmeti vardır, kurada şansına Elazığ çıkar. Buraya gitmeden az önce tarih ve coğrafya öğretmeni olan Fevziye Menteşoğlu ile tanışır ve 19 Mart günü evlenir, eşi İstanbul'ludur. Aynı yıl, Haziran ayında babası ölür. Aynı yıl, 29 Ekim'de Elazığ Lisesi'nde Fransızca öğretmenliğine başlar.

* 1942-1943 "Ayın Bibliyografyası" adlı dergide tercüme tenkitleri yayımlanır.

* 1943 İlk çeviri kitabı yayımlanır, "Altın Gözlü Kız", Balzac, 189 sayfalık kitabın 74 sayfası Balzac'la ilgili bir incelemenin yer aldığı önsözdür.

* 1945 Elazığ'daki stajyer öğretmenlik görevinden, iki sene dört ay sonra ayrılır. Eşinin Elazığ'a tayini çıkmadığı gibi, aile burada iki de çocuk kaybetmiştir. Ancak İstanbul'da doğum yapabileceğinin anlaşılması üzerine İstanbul'a gidilir. Tıp Fakültesi'nden gözlerinin yorgun olması nedeniyle aldığı rapora rağmen bakanlıkça izinli de sayılmayınca istifa eder. Aynı yıl, 1 Nisan'da bir oğlu dünyaya gelir, ismini Mahmut Ali koyar. Aynı yıl, Balzac'dan iki çevirisi çıkar: "Otuzundaki Kadın" (168 sayfa) ve "Onuğlerin Romanı (Ferragus)" 157 sayfanın 28 sayfası önsözdür.

* 1946 16 Aralık, bir kızı gelir dünyaya: Ümit. Aynı yıl bir çevirisi daha basılır, Balzac'tan: "Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti" , 471 sayfa, 17 sayfalık bir önsöz. Aynı yıl, Aralık ayının son günlerinde sınavla İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Fransızca okutmanı olur.

* 1947 Bir yıl kadar "Yirminci Asır" dergisinde yazar. 1947-1953 yılları arasında makale yazmaya ara vermiş gibidir. 1953'te aynı dergide birkaç makalesi daha yayımlanacaktır.

* 1948 Victor Hugo'nun "Hernani" adlı piyesinin manzum olarak tercümesi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kendisine verilir.

* 1951 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne doktora öğrencisi olarak kaydolur.

* 1952-1953 İstanbul Işık Lisesi'ne Fransızca öğretmeni olur.

* 1954 Gözlerini tamamen kaybeder.

* 1956 Aralık ayında "Hernani" çevirisi, Maarif Vekaleti'nin "Klasikler" dizisi arasında yayımlanır.

* 1959 Victor Hugo'nun "Sefiller" adlı eserini Türkçe'ye çevirmesi bakanlıkça uygun görülür.

- * 1964 Bir yıl kadar bastırılmayan "Hint Edebiyatı", sonunda yayımlanır (266 s.).

- * 1965 Uzun aradan sonra ilk kez "Dönem" ve "Çağrı" dergilerinde makaleleri çıkar.

- * 1966 Victor Hugo'dan, Mahmut Sait Kılıççı ile beraber manzum olarak çevirdiği "Marion de Lorme" basılır (192 s.). Aynı yıl, Hugo'dan yapmış olduğu "Hernani" çevirisi ikinci kez basılır (184 s.).

- * 1967 Makale yazmayı "Yeni İnsan" ve "Hisar" dergilerinde sürdürür. "Hisar"daki yazıları aralıklarla da olsa on yılı aşkın bir süre devam edecektir. "Saint-Simon: İlk Sosyolog, İlk Sosyalist" bu yıl basılır. (143 s.). Aynı yıl, A. Meillet ile M. Lejeune'ün Encyclopédie Française'deki bir yazısını "Dillerin Yapısı ve Gelişmesi" başlığı altında, talebesi Berke Vardar ile Türkçe'ye çevirirler. (86 s.).

- * 1969 "Sosyalizm ve Sosyoloji Tarihinde Pierre Joseph Proudhon" adlı bir çalışması Fakülteler Matbaası'nda basılır. (Türkiye Harsi ve İctimai Araştırmalar Derneği, sayı 101, 23 s.).

- * 1970 İ.Ü.E.F. Sosyoloji dergisinde 1968 yılında çıkan "İdeoloji" ile ilgili bir başka çalışması (sayı 21-22), bir kitapçık halinde yayımlanır (Fakülteler Matbaası, 23 s.).

- * 1973 Balzac'tan çevirmiş olduğu "Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti" adlı eser, ikinci defa, "İhtisam ve Sefalet (Vautrin)" adıyla gözden geçirilip basılır (543 s.).

- * 1974 "Bu Ülke" yayımlanır (170 s.). "Umrandan Uygarlığa" adlı eseri de bu yıl basılır (371 s.) ve Türkiye Milli Kültür Vakfı'ndan "fikir dalında" ödül alır. Aynı yıldan itibaren "Türk Edebiyatı", "Kubbealtı Akademi" ve "Orta Doğu" gazetesinde yazıları çıkmaya başlar.

- * 1976 "Hint Edebiyatı" adlı eseri, "Hint ve Batı" başlıklı bir bölümün de eklenmesiyle "Bir Dünyanın Eşiğinde" adıyla ikinci kez basılır (344 s.).

* 1978 Aynı yıl Mart ayında TRT televizyonunun birinci kanalında roman üzerine bir söyleşisi yayımlanır.

* 1980 "Kırk Ambar" basılır (487 s.). Aynı yıl eser, Türkiye Milli Kültür Vakfı Ödülü'ne layık görülür. Uriel Heyd'den "Ziya Gökalp, Türk Milliyetçiliğinin Temelleri" isimli kitabı çevirir (134 s.). "Milli Eğitim ve Kültür" dergisinde ve "Yeni Devir" gazetesinde makaleleri yayımlanmaktadır.

* 1981 "Bir Facianın Hikayesi" Ankara'da bir yayınevi tarafından basılır (167 s.). Thornton Wilder'in "Köprüden Düşenler" adlı kitabını Lamia Çataloğlu ile birlikte İngilizce'den Türkçe'ye çevirirler (112 s.). Aynı yıl, Ankara Yazarlar Birliği Derneği tarafından "yılın yazarı" seçilir.

* 1982 Kayseri Sanatçılar Derneği'nden, inceleme dalında bir ödül alır. Aynı yıl, 15 Ocak bir imza günü düzenlenir. İlk kez okuyucusuyla buluşur. Aynı yıl, 30 Ocak'ta "Cemil Meriç'le Türk kültüründeki değişimler hakkında bir söyleşi" başlığını taşıyan bir televizyon programına katılır.

* 1983 Maxime Rodinson'un "Batıyı Büyüleyen İslam" adlı eserini dilimize kazandırır (233 s.). Aynı yıl çıkardığı "Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi"'ne makaleler yazar. 7 Mart günü 41 yıllık bir beraberlikten sonra eşini kaybeder.

* 1984 "Işık Dogudan Gelir" adlı kitabı yayımlanır (233 s.). Aynı yılın Ağustos ayında bir beyin kanaması geçirir: sol hemipleji sonucu sol tarafına felç iner. Cerrahpaşa Hastanesi'nde üç ay süren bir tedaviden sonra taburcu olur.

* 1985 "Kültürden İrfana" adlı eseri çıkar (405 s.). Aynı yayıneviyle bütün eserlerinin basılması konusunda imzalanan sözleşmeye rağmen diğer eserleri basılmaz.

* 1986 bu kez de "Tanzimattan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi"nde makaleleri yer alır.

* 1987 13 Haziran günü, kendisini yatağa mahkum eden uzunca bir hastalıktan sonra, 71 yaşında yaşama gözlerini yumar. Karacaahmet mezarlığı'na eşinin yanına defnedilir.

Başlıca Eserleri

İnceleme

- * Hind Edebiyatı (1964),
- * Saint Simon İlk Sosyolog, İlk Sosyalist (1967),
- * Umrândan Uygarlığa (1974),
- * Bir Dünyanın Eşiğinde (1976),
- * Işık Doğudan Gelir (1984),
- * Kültürden İrfana (1985)

Deneme

- * Mağaradakiler (1978),
- * Bu Ülke (1974, 1985)

Günlük

- * Jurnal I (1992)
- * Jurnal II (1994)

Diğer Kitapları

- * Kırk Ambar (1980),
- * Bir Facianın Hikayesi (1981),
- * Sosyoloji Notları ve Konferanslar (1993)

Ödülleri

Umrandan Uygarlığa

* (1974) (Türkiye Millî Kültür Vakfı dl)

* Kırk Ambar

* (1983) (Türkiye Millî Kültür Vakfı dl, Ankara Yazarlar Birliği Derneği'nin Yılın Yazarı dl)
(Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Fikir Eserleri dl)

GÖNDEREN : TAHSİN YAZICI